עבודה לחופשת הקיץ תש"ף
מעו"ף ז'

סיפור: עץ הדובדבן השבור / ג'סי סטיוארט

"לא אכפת לי להישאר אחרי הלימודים", אמרתי ל**פרופסור הרברט**, "אבל אני מעדיף שתלקה אותי עכשיו ותיתן לי ללכת הביתה מוקדם. אבא ילקה אותי בין כך ובין כך אם אגיע באיחור של שעתיים".

"אתה כבר גדול מדי לזה", אמר פרופסור הרברט, "ואני חייב להעניש אותך מפני שטיפסת על עץ הדובדבן ההוא. אתם, בנים, ידעתם שזה אסור! חמשת האחרים שילמו דולר כל אחד. אתה היחיד שלא שילם בעד הנזק. אינך יכול ללוות דולר אחד?"

"אני לא יכול", אמרתי. "אני אצטרך לשאת בעונש".

פרופסור הרברט עמד והביט בי. הוא היה איש מגודל. הוא לבש חליפה אפורה. החליפה הלמה את שערו האפור.

"אתה לא מכיר את אבא שלי", אמרתי לפרופסור הרברט. "אפשר להגיד עליו שהוא קצת מיושן. הוא מחייב אותנו לשמוע בקולו עד גיל עשרים ואחת. הוא מאמין ש'חוֹשֵׁךְ שִׁבְטוֹ שׂוֹנֵא בְּנוֹ'. אין שום סיכוי שהוא יגלה הבנה בקשר לעץ הדובדבן. אני הראשון במשפחה שהולך לבית ספר תיכון".

"תצטרך לשאת בעונש", אמר פרופסור הרברט. "היום תישאר שעתיים אחרי הלימודים ומחר שעתיים. אשלם לך עשרים וחמישה סנט לשעה. זה סכום הגון לתלמיד בגילך. תוכל לשטוף את הרצפה, לנגב את הלוח ולנקות את החלונות. אני אשלם את הדולר במקומך".

בזמן שטיפת הרצפה חשבתי לי: "מה יעשה לי אבא? איזה שקר אספר לו כשאשוב הביתה? למה בכלל טיפסנו על עץ הדובדבן ושברנו אותו? שישה חבר'ה על עץ דובדבן קטן רודפים אחרי לטאה קטנה. למה העץ נשבר והתמוטט יחד אתנו? למה **אֵיְךְ קְרַבְּטְרִי** בדיוק חרש שם בסביבה ותפס אותנו על עץ הדובדבן שלו? למה קנס אותנו בשישה דולר?"

בשש בערב יצאתי מבית הספר. לפני היה מרחק הליכה של עשרה קילומטרים. אגיע הביתה אחרי שבע ועוד ממתינה לי המון עבודה. לחלוב שבע פרות, להאכיל תשעה-עשר בני בקר, לקצוץ עצי הסקה ולשאוב מים. עד שאגיע כבר יעשה אבא את העבודה בעצמו. הוא יתפוצץ מכעס וישאל את עצמו מה מעכב אותי!

נחפזתי הביתה בדרך קיצור. את ספרי הלימוד שמטתי מעלי בחצר, ואפילו לא החלפתי בגדים, אלא רצתי מיד אל המתבן. ראיתי שאבא עושה את העבודה במקומי. אמרתי: "תשאיר לי את העבודה, אבא. אני אעשה את זה. אני פשוט קצת איחרתי".

"רואים", אמר אבא ועיניו יורקות ברקים. "מה עיכב אותך, לכל הרוחות? למה לא הגעת הנה לעזור לי? רוצים לעשות בן אדם מילד אחד במשפחה ותראו מה יוצא!" לא אמרתי כלום. לא רציתי לספר לו מדוע איחרתי הביתה. הוא הביט בי. אחר כך אמר: "למה איחרת? תגיד, או שאני מצליף בך על המקום".

אמרתי: "הייתי חייב להישאר אחרי הלימודים".

אבא אמר: "ולמה היית חייב להישאר אחרי הלימודים?"

אמרתי: "הכיתה שלנו יצאה לטיול בזמן השיעור בביולוגיה. שישה חבר'ה שברו עץ דובדבן והיו חייבים לשלם דולר כל אחד בעד הנזק. לי לא היה דולר. פרופסור הרברט מעביד אותי תמורת הסכום הזה. הוא משלם לי עשרים וחמישה סנט לשעה. הצטרכתי להישאר היום אחרי הצהריים. וגם מחר אחר הצהריים!"

"אתה מספר לי את האמת?" שאל אבא.

"אני מספר לך את האמת", אמרתי. "תלך ותבדוק בעצמך".

"זה בדיוק מה שאעשה בבוקר", אמר אבא. "של מי בדיוק עץ הדובדבן ששברתם?" "של איף קרבטרי".

"מה עשיתם שם כל כך רחוק אצל איף קרבטרי?" אמר אבא. "הוא גר חמישה קילומטר מהתיכון האזורי. לא מלמדים אתכם מתוך ספרים בבית הספר הזה? סתם נותנים לכם לצאת ולהתרוצץ בכל הסביבה? אם זה כל מה שעושים שם, אני אשאיר אותך בבית, דייב. לא חסרה לי פה עבודה בשבילך!"

"אבא", אמרתי, "האביב עוד מעט מגיע. יש לנו שיעור בבית הספר שדרושים לנו בשבילו חרקים, נחשים, פרחים, לטאות, צפרדעים וצמחים. קוראים לזה ביולוגיה. שישה חבר'ה ראו לטאה באותו הזמן מתחממת על עץ הדובדבן. כולנו טיפסנו על העץ לתפוס אותה. העץ נשבר. איף קרבטרי חרש שם למטה בסביבה. הוא רץ למעלה והשיג את השמות שלנו. שאר הבנים שילמו דולר כל אחד. לי לא היה. פרופסור הרברט שילם במקומי. אני חייב לעבוד בבית הספר כדי להחזיר לו את הכסף".

"בן עניים!" קרא אבא. "אני כבר אטפל בפרופסור הרברט! אני אגש לשם מחר בבוקר לדבר אתו. איזה מין בית ספר זה בכלל?"

"בבקשה, אבא, אל תיגש לשם", אמרתי, "פשוט תיתן לי חמישים סנט להשלים את הקנס. אני לא רוצה שתיגש לשם! אני לא רוצה שום עניינים אצל פרופסור הרברט!"

"מתבייש באבא שלך, מה?" אמר אבא, "אחרי כל השנים שעבדתי לשלוח אותך לבית הספר כדי שתוכל להתפרנס יותר טוב ממני?"

מה לעשות? אולי כדאי לעזוב את בית הספר ואת הבית לתמיד. אינני יכול לחזור עכשיו לבית הספר. אבא ייקח את האקדח שלו ואולי הוא יירה בפרופסור הרברט. אבא לא מבין שבית הספר היום זה לא מה שהיה בזמנים שהוא היה ילד. אין ברירה. צריך להישאר ולגמור את עבודות הבית וללכת עם אבא לבית הספר מחר בבוקר.

אחרי שסיימתי את חובותיי נכנסתי הביתה. שמעתי את אבא מספר לאימא איך נשארתי בבית הספר אחרי הלימודים. "הבן שלי מוצלח בדיוק כמו כולם, לא? לא יזיק למורה ההוא כדור בבטן על בטוח. מחר, כמו שזורחת השמש, אני הולך להסדיר את העניין".

אכלתי ארוחת ערב, עליתי לחדרי להכין שיעורים. ניסיתי לשכוח מכל העניין. למדתי גיאומטריה, אחר כך למדתי ביולוגיה. בקושי למדתי, כל הזמן חשבתי על אבא: הוא יבוא איתי לבית הספר מחר בבוקר, הוא ייקח את האקדח אתו! מה יחשוב עלי פרופסור הרברט? אחרי שאבא ילך, אני אסביר לו שלא יכולתי לעשות כלום. אבל אבא עוד מסוגל לירות בו. אולי הוא יירגע במשך הלילה ולא יבוא איתי מחר.

אבא לא שכח בבוקר המחרת. "טוב, דייב", אמר אבא, "צריך לקום לבית הספר. אני בא אתך הבוקר לבדוק מה זאת אומרת ללמוד חרקים, ללמוד צפרדעים, ללמוד לטאות ונחשים ולשבור עצי דובדבן!"

ידעתי שאבא לא ירגיש בנוח בבית הספר התיכון. לבוש היה סרבל, מגפיים גדולים, חולצה כחולה ומעיל פרוות כבשים, ולראשו כובע שחור ישן. הוא תקע את האקדח בחגור. פנינו וצעדנו לבית הספר שמאחורי הגבעה.

הייתה שעת בוקר מוקדמת כשהגענו לבניין בית הספר התיכון המחוזי. פרופסור הרברט זה עתה נכנס בפתח. אבא ניגש אליו בלא שהיות. "אתה המורה כאן, נכון?"

"כן", אמר פרופסור הרברט, "ואתה אביו של דייב?"

"כן", אמר אבא, חלץ את אקדחו והניח אותו על הכיסא במשרדו של פרופסור הרברט. עיני פרופסור הרברט התרחבו מאחורי משקפיו שחורי המסגרת למראה האקדח של אבא. סומק עלה בלחייו החיוורות.

"רק כמה דברים על בית הספר הזה שהייתי רוצה לדעת", אמר אבא, "אני מנסה לעשות מדייב בחור משכיל. הוא היחיד מאחד-עשר הילדים שלי ששלחתי לבית הספר. והנה הוא מגיע הביתה מאוחר ומשאיר לי את כל העבודה! אתמול הוא היה צריך להישאר שעתיים אחרי הלימודים ולעבוד בשביל עץ הדובדבן הזה שהוא שבר! זה בסדר לדעתך?"

"וּבְ..וּבְכֵן", אמר פרופסור הרברט, "אני משער שכן". הוא הציץ באקדחו של אבא.

"אז אני אומר לך", אמר אבא, "שזה לא בית ספר תיכון, זה בית ספר מחורבן לחרקים. בית ספר של לטאות, של נחשים! זה אפילו לא בית ספר".

"למה הבאת את האקדח הזה?" שאל פרופסור הרברט את אבא.

אבא נטל והרים את האקדח. "אתה רואה את החור הקטן הזה?" אמר אבא. "יכול לצאת ממנו כדור שהורג עשירים בדיוק כמו עניים. אבל אחרי שראיתי אותך כבר ברור לי שאני לא אצטרך אותו. עם האגרוף הזה שלי אני גומר אתך אחת ושתיים".

אבא עמד, קשה, שחום עור ורב כוח ליד פרופסור הרברט, שלא נראה כל כך גדול לצדו של אבא.

"רק מילאתי את חובתי, מר סקסטון", אמר פרופסור הרברט, "בהתאם לתוכנית הלימודים שהמדינה מספקת לנו".

"תוכנית לימודים!" קרא אבא. "איזה לימודים? של חרקים? לוקחים את הילדים ליער. בנים ובנות ביחד, ואבא ואימא שלהם המסכנים בבית עובדים כמו חמורים להחזיק אותם בבית ספר ולתת להם השכלה!"

תלמידים נכנסו לבניין בית הספר.
פרופסור הרברט אמר, "סגור את הדלת, דייב, כדי שאחרים לא ישמעו"
ניגשתי וסגרתי את הדלת. רעדתי כמו עלה נידף. חשבתי שבכל רגע אבא עלול להרביץ לפרופסור הרברט. הפנים שלו הלכו והאדימו.

"מה עוד יכולתי לעשות בקשר לדייב, מר סקסטון?" אמר פרופסור הרברט. אני נותן לו לעבוד כדי לממן את התשלום. הוא אינו עובד בשבילי, הוא עובד בשביל בית הספר!"

"היית יכול להלקות אותו, זה מה שהיית צריך ", אמר אבא.

"הוא גדול מדי לזה", אמר פרופסור הרברט, מורה עלי באצבע. "הוא כבר גבר לפי הממדים שלו".

"אצלי הוא לא גדול מדי בשביל לחטוף", אמר אבא. "עד גיל עשרים ואחת הם לא גדולים מדי אצלי! זה פשוט לא נראה לי הוגן! להעביד ילד אחד ולהרשות ליתר ללכת הביתה כי היה להם כסף. אני לא מבין מה הקשר בין חרקים לבית ספר תיכון!"

אבא לקח ותחב את האקדח בחזרה בחגור. הסומק סר מפניו של פרופסור הרברט. הוא המשיך לדבר אל אבא. אבא התרכך במקצת. היה מצחיק לראות את אבא בבית הספר. זו הפעם הראשונה שרגלו דרכה שם.

"אנחנו מחפשים לא רק נחשים, צפרדעים, פרחים, פרפרים ולטאות", אמר פרופסור הרברט, "חיפשתי גם, מר סקסטון, עשב יבש להצמיח עליו חד-תאיים במדגרה".

"אני לא יודע למה אתה מתכוון", אמר אבא. "מדגרה זה השיטה החדישה לרמות את התרנגולות. אני לא בטוח שאני מכיר את סוג התרנגולות שהזכרת".

"על חיידקים שמעת, מר סקסטון?" אמר פרופסור הרברט.

"תקרא לי לסטר, אם לא אכפת לך", אמר אבא בנחת.

"בסדר. על חיידקים שמעת, לסטר?"

"כן", אמר אבא, "אבל אני לא מאמין בהם. אני בן שישים וחמש, ועד היום לא ראיתי אף חיידק".

"אי אפשר לראות חיידקים בעין גלויה", אמר פרופסור הרברט. "רק תשאיר את האקדח הזה בחגור ותישאר איתי היום בבית הספר. יש כמה דברים שאני רוצה להראות לך. אבן השיניים ההיא בפה שלך, יש עליה חיידקים".

"מה", הזדעק אבא, "אתה רוצה להגיד לי שיש לי חיידקים על השיניים! אני לא מתכוון להתווכח איתך, אבל תהרוג אותי אם אני מאמין בזה. אני לא מאמין שיש לי חיידקים על השיניים!"

"תישאר כאן היום ואני אראה לך. בתי הספר בסביבה השתנו מאוד מאז שהיית תלמיד. אני לא חושב שהיו בתי ספר תיכוניים באזור הזה בזמן שהיית ילד".

"נכון", אמר אבא, "רק קריאה וכתיבה וחשבון. שום שיעור בחרקים, ושום חיידקים שמוצאים לך על השיניים. העולם משתנה."

"אמת", אמר פרופסור הרברט, "ומשתנה לטובה, אני מקווה. ובחורים כמו הבן שלך הם שישנו אותו".

הפעמון צלצל והלימודים החלו. כשנכנסתי לשיעור ראיתי את אבא ופרופסור הרברט מסתובבים בבניין בית הספר; התלמידים בוודאי שאלו את עצמם מה עושה כאן האיש גס המראה הזה. וכל אותה עת יכולתי להבחין במתארו של האקדח תחת מעילו של אבא.

אחר הצהריים, כשנכנסתי לשיעור בביולוגיה, ראיתי את אבא בכיתה. יושב היה על אחד מאותם דרגשים גבוהים ליד המיקרוסקופ. אבא הוציא את אולרו וגירד אבן שיניים מאחת משיניו.

פרופסור הרברט הניח את אבן השיניים מתחת לעדשה ומיקד את המיקרוסקופ בשביל אבא. ואז אמר: " עכשיו תסתכל, לסטר, עין אחת תכוון למקום האור. את השנייה תעצום".

"אני רואה אותו", אמר אבא. "מי היה מאמין? ישר על השן של הבן אדם! ישר בתוך הפה של הבן אדם! אתה בטוח, פרופסור, שאין כאן שום רמאות?"

"לא, לסטר", אמר פרופסור הרברט. "הוא קיים. זה החיידק. החיידקים חיים בעולם שאי אפשר לראות בעין גלויה. חייבים להשתמש במיקרוסקופ. בגוף שלנו יש מיליוני חיידקים. חלקם מזיקים, חלקם מועילים. ועכשיו הקשב לי. יש לנו כאן נחש שחור גדול שלכדנו אתמול. נרדים וננתח אותו ונראה לך שגם לו יש חיידקים בגוף".

"שלא תהרוג אותו", אמר אבא. "אני מאמין לך. אני פשוט לא רוצה שתהרוג את הנחש השחור. אני אף פעם לא הורג אותם. הם ציידי עכברים מצוינים ועוזרים לנו המון בחווה. אני אוהב נחשים שחורים. אני פשוט שונא לראות שהורגים אותם. אצלי בבית אני לא מרשה להרוג אותם".

התלמידים בכיתה לטשו עיניים באבא. אחרי מה שאמר, הוא התחיל, כנראה, למצוא חן בעיניהם. אבא עם אקדח בכיס, אבל לב רחום בחזה לנחשים, ולא דווקא לבני אדם!

אחרי השיעור בביולוגיה יצאתי מן הכיתה. זה היה השיעור האחרון אותו יום. הייתי צריך לטאטא עוד כשעתיים כדי להשלים את הקנס על עץ הדובדבן השבור. תהיתי אם אבא ירשה לי להישאר. עומד היה במסדרון ומלווה במבטו את התלמידים הנוהרים החוצה. הוא נראה אבוד בתוך החבורה הזאת. הוא נראה כעלה שהצהיב על ענף, בתוך צמרת של עלים מלבלבים.

התחלתי לטאטא את החדר. פרופסור הרברט ניגש אלי ואמר, "תוכל לעשות זאת בפעם אחרת. עכשיו תלך הביתה עם אבא שלך. הוא מחכה לך שם."

הנחתי את המטאטא, אספתי את ספרי וירדתי למטה. אבא אמר, "ומה בקשר לשעתיים שאתה צריך לטאטא?"

אמרתי: "פרופסור הרברט אמר שאוכל לטאטא בפעם אחרת, הוא אמר שאלך איתך הביתה".

"לא", אמר אבא. "אתה תעשה בדיוק מה שהוא אומר. הוא איש טוב. בית הספר השתנה מאז הזמנים שלי. אני עלה נבול, דייב, אני כבר גמרתי. אני לא שייך לכאן. תשיג לי מטאטא ושנינו נעבוד יחד שעה. זה ישלים את החוב. אני אשאל אם הוא מרשה לי לעזור לך".

"אני מתכוון לבטל את החוב", אמר פרופסור הרברט. "רק רציתי שתבין, לסטר". "אני מבין", אמר אבא, "ובגלל שאני מבין, הוא חייב לשלם בעד העץ, ואני הולך לעזור לו".

"בשום פנים ואופן", אמר פרופסור הרברט. "זה על חשבוני".

"ככה לא מתנהגים", אמר אבא. "אנחנו אנשים ישרים. אנחנו לא רוצים לקבל דברים בחינם. פרופסור הרברט, עכשיו אתה טועה ואני צודק. תצטרך להקשיב לי. למדתי ממך המון. הבן שלי חייב להמשיך. העולם השתנה מאז שגידלתי את המשפחה וחרשתי בגבעות. אני אדם ישר. אני לא מתעלם מחובות. אני עצמי אין לי הרבה השכלה, אבל אחרי שבדקתי כמו שצריך, אני יודע להבדיל בין צודק ולא צודק".

פרופסור הרברט הלך הביתה, ואבא ואני נשארנו וטאטאנו במשך שעה. היה מצחיק לראות את אבא אוחז במטאטא. בבית לא אחז מטאטא מעולם. אמא עבדה במטאטא ואבא במחרשה.

אמרתי: "אתה יודע שפרופסור הרברט היה יכול להתלונן עליך במשטרה שהבאת אקדח לבית הספר?"

"תירגע", אמר אבא. "פרופסור הרברט לא הולך לתבוע אותי. הוא מחבב אותי ואני אותו. אתה תמשיך ללכת לבית הספר. אני איש חזק לא פחות מכל אחד אחר בסביבה, בהתחשב בגילי ובעבודה הקשה שעבדתי כל החיים. אבל אני גמרתי דייב, אני איש קטן. הידיים שלך יהיו יותר רכות משלי. הבגדים שלך יהיו טובים יותר. תמיד תיראה יותר נקי מאבא שלך. רק תזכור, דייב, לשלם חובות ולהיות אדם ישר. ושתהיה טוב לחיות ולא תציק לנחשים. זה כל מה שיש לי נגד בית הספר. שמרדימים נחשים ופותחים להם את הבטן".

הייתה שעה מאוחרת כשהגענו הביתה. היו כוכבים בשמים וירח עלה. אבא צעד בנחת. עד שסיימנו את העבודה ואכלנו ארוחת ערב כבר הייתה השעה עשר. אבא התיישב לפני האח ואמר לאימא שבאחד הימים הוא מתכוון לקחת אותה ולהראות לה חיידק. גם אימא לא ראתה חיידק מימיה. אבא סיפר לה על בית הספר, ואיזה בחור מצוין הוא פרופסור הרברט, ואיך השתנה בית הספר מן הזמנים ההם.

ענה/י על השאלות הבאות במסמך וורד

1. היכן מתרחש הסיפור? בדבריך תאר את סביבת החיים בה דייב חי.
2. התקופה בה מתרחש הסיפור רחוקה מימינו. הבא/י שלוש הוכחות לכך מהסיפור והסבר/י אותם.
3. מי הן הדמויות המשתתפות בסיפור? כתוב/י על כל דמות משפט המתאר אותה בקצרה.
4. הבעיה המרכזית בסיפור היא שיש התנגשות בין הבית של דייב, אותו מייצג אביו, לבין בית הספר בו הוא לומד, אותו מייצג המורה.
   הסבר/י מדוע יש חילוקי דעות בין האב למורה?
5. כתוב/י שני מסרים שניתן ללמוד מהסיפור. התייחס/י לתחום החינוך והמשפחה.
6. לפניכם קישור לסרט "עץ הדובדבן השבור". צפו בו ובצעו את מטלת הכתיבה שאחריו.

https://youtu.be/P0WqxiiXofU

מטלת כתיבה:

כתוב/י דף ביומנו של פרופסור הרברט. הדף יתאר יום לאחר הפיוס עם מר סקסטון. התייחס/י לרגשות, למחשבות ולדעתו של פרו' הרברט על חשיבות הקשר בין הבית לבית-הספר.

שתהא לך עבודה מעניינת.

עליכם להגישה בתחילת שנה הבאה למורת מעו"ף.